

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง "สภาพ ปัญหา และความต้องการในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ ตามการรับรู้ของผู้ดำเนินงานและประชาชนในท้องถิ่น" ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารในด้านหลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต

ความสำคัญของข่าวสารความรู้

องค์ประกอบของระบบข่าวสารความรู้

หอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน งานแพร่กระจายข่าวสารความรู้ในชนบท

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยระบบการกระจายเสียง

หอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน จังหวัดชัยภูมิ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต

ในสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญทางวิทยาการและเทคโนโลยี เช่นปัจจุบันนี้ บุคคลในสังคมทุกระดับมีความจำเป็นต้องได้รับความรู้เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิต เป็นกระบวนการการศึกษาที่ต่อเนื่องกันไปโดยไม่หยุดนิ่ง เพื่อสนองความต้องการและพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลงได้ (จรรยา พานิชย์ผลินไชย, 2528) หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นกระบวนการที่ประสานทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตด้วยการเรียนรู้และการดำรงชีวิตให้มีความเกี่ยวพันกันอย่างแนบสนิทเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน (ปฐม นิคมานนท์, 2522) และแนวคิดในเรื่องการศึกษาตลอด

ชีวิตยึดหลักการว่า การศึกษาไม่ได้เริ่มต้นและสิ้นสุด เฉพาะการศึกษาในโรงเรียนแต่จะครอบคลุมไปถึงการเรียนรู้ที่ได้รับตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงช่วงสุดท้ายของชีวิต โดยรวมเอาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาไม่เป็นทางการไว้ด้วยกัน โดยถือว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นทุกหนทุกแห่งทั้งในครัวเรือน ชุมชนและในโรงเรียน เป็นการศึกษาตลอดชีวิต (ชูเกียรติ ลิสุวรรณ, 2529) เนื้อหาการเรียนรู้ตามแนวทางดังกล่าวจะต้องมีลักษณะครอบคลุมเพื่อให้โอกาสแก่คนทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพได้หาความรู้เพิ่มเติมตามความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล แนวทางในการศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องมีหลายรูปแบบ ดังเช่น สุนทร สุนันทชัย (2529) ให้แนวคิดไว้ว่าบุคคลสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งความรู้หลายแห่ง ได้แก่

1. สถาบันการศึกษา
2. การจัดกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีปฏิสัมพันธ์กัน
3. ชุมชนและสังคม
4. สื่อประเภทต่าง ๆ

จากหลักการและแนวคิดของนักการศึกษาดังที่กล่าวแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น โดยมีหลักการว่ากระบวนการการศึกษาหรือการเรียนรู้เป็นวัฏจักรของชีวิตที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตามแนวทางของการศึกษาพื้นฐาน การศึกษาเพิ่มเติมและการเพิ่มความรู้ทักษะอาชีพ สิ่งหนึ่งที่จำเป็นต่อแนวทางการศึกษาตลอดชีวิตก็คือ ข่าวสารความรู้

ความสำคัญของข่าวสารความรู้

ในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะศึกษานอกโรงเรียนตามแนวคิดเรื่องการให้การศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนนั้น ทุกหน่วยงานยอมรับว่าการให้ข่าวสารในรูปแบบของการศึกษานอกโรงเรียน และแบบธรรมดามีวิทยเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่จำเป็นเพื่อใช้ปรับปรุงและแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยตัวของเขาเอง ข่าวสารความรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งช่วยในการพัฒนาศักยภาพของบุคคล พัฒนาความรู้

ความคิด ทักษะ และเจตคติอื่นจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคล นอกจากนี้การมีข่าวสารความรู้ที่เพียงพอหลาย ๆ ด้าน จะช่วยในการวิเคราะห์ตัดสินใจที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้ถูกต้อง (สุนทร สุนันทชัย, 2529)

ชัยยศ อิมสุวรรณ (2828) กล่าวว่า "กิจกรรมด้านข่าวสารความรู้เป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญประการหนึ่งที่มนุษย์ใช้แสวงหาและปรับสภาพความเป็นอยู่ให้เหมาะสมและดูเสมือนว่าความต้องการข่าวสารความรู้เป็นสิ่งที่มียุติตลอดเพื่อสนองความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด"

ดังนั้นข่าวสารความรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องการอาศัยแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ดังนั้นการส่งเสริมให้ประชาชนรับทราบข่าวสารความรู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชนบทที่ห่างไกลความเจริญจำเป็นต้องมีโอกาสในการได้รับข่าวสารความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อข่าวสารข้อมูลและปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง โดยที่ข่าวสารความรู้เป็นแรงผลักดันให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงทัศนะและความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อแก้ไขตนเองและชุมชนให้ดีขึ้น

องค์ประกอบของระบบข่าวสารความรู้

ในกระบวนการของการให้ข่าวสารความรู้มีองค์ประกอบสำคัญ ที่จะส่งผลต่อความสำเร็จ คือ

1. แหล่งข่าวสารความรู้
2. สื่อ
3. กระบวนการสื่อสาร

1. แหล่งข่าวสารความรู้ สุนทร สุนันทชัย (2529) ได้ให้ความหมายของคำว่าแหล่งข่าวสารความรู้ว่า เป็นที่มาของข่าวสารความรู้ ซึ่งจำแนกได้กว้าง ๆ ดังนี้

1.1 แหล่งข่าวสารความรู้นอกชุมชน ได้มาจากหน่วยงานราชการ องค์การเอกชน สถาบันการศึกษา และอื่น ๆ ทั้งที่เป็นบุคคลและสถาบัน

1.2 แหล่งข่าวสารความรู้ในชุมชน ได้จากผู้นำชุมชน พระ เจ้าหน้าที่ยังประจำอยู่ในชุมชน ครู และประชาชนในชุมชนด้วยกัน

แหล่งข่าวสารความรู้นี้เป็นตัวการสำคัญอย่างหนึ่งจะช่วยแพร่กระจายข่าวสารความรู้ไปสู่ประชาชนได้

2. สื่อ เป็นสิ่งสำคัญของกระบวนการข่าวสารความรู้ ซึ่งจะกล่าวถึงส่วนสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับสื่อดังนี้

2.1 ความหมายของสื่อมีผู้ให้ความหมายของสื่อไว้ในทัศนะที่คล้ายคลึงกันหลายท่าน เช่น เอมอร์ หุ่นตรีกุล (2526) ได้สรุปไว้ว่า "...สื่อ หมายถึง ตัวกลางที่ใช้ในการถ่ายทอดข่าวสารระหว่างแหล่งสารกับผู้รับสารเพื่อให้เกิดการรับรู้และการเรียนรู้ในเนื้อหาของข่าวสารนั้น รวมตลอดไปจนถึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวความคิด ค่านิยมทักษะซึ่งกันและกัน..." จึงพอจะกล่าวได้ว่าในกระบวนการติดต่อสื่อสารหรือการถ่ายทอดข่าวสารความรู้ จำเป็นต้องอาศัยสื่อต่าง ๆ เป็นตัวกลางส่งผ่านจากผู้ส่งและผู้รับ

2.2 ประเภทของสื่อ การนำเสนอข่าวสารความรู้จะต้องอาศัยสื่อต่างๆ เป็นตัวกลางระหว่างแหล่งสารกับผู้รับสารไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2522) แบ่งสื่อออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

2.2.1 สื่อบุคคล หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ส่งข่าวถึงผู้รับโดยอาศัยช่องทางจากบุคคลถึงบุคคล เป็นการติดต่อสื่อสารที่ผู้ส่งและผู้รับสารมีจำนวน 2 คน หรือมากกว่าสื่อประเภทนี้นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางทั้งในหน่วยงานของทางราชการและเอกชน ได้แก่ การพบปะพูดคุยอย่างมีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น การจัดประชุม การสาธิต การอภิปราย การบรรยาย การฝึกอบรม การติดต่อกัน เป็นต้น

2.2.2 สื่อมวลชนหรือสื่อสารมวลชน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารเข้าถึงกลุ่มจำนวนมากที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจาย และมีความแตกต่างกันทั้งฐานะ อายุ เพศ การศึกษา ค่านิยมทางสังคม และอื่น ๆ ซึ่งแบ่งได้เป็น

2.2.2.1 สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed media) แยกเป็น

2.2.2.1.1 สิ่งพิมพ์ที่เป็นเล่ม (Printed Book)

ได้แก่ หนังสือ หนังสือเล่มเล็ก หนังสือการ์ตูน เป็นต้น

2.2.2.1.2 สิ่งพิมพ์ที่ไม่เป็นเล่ม (Printed Non-

book) ได้แก่ โปสเตอร์ แผ่นปลิว แผ่นพับ แผ่นพลิก หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ฝาผนัง วารสาร นิตยสาร บัตรคำ บัตรรูปภาพ เป็นต้น

2.2.2.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นสื่อที่กระจายไปได้ไกลครอบคลุมทุกพื้นที่ และเข้าถึงประชาชนได้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับ ได้แก่ วิทยุ, โทรทัศน์, ภาพยนตร์, หอกระจายข่าว ฯลฯ

2.3 ลักษณะและความแตกต่างของสื่อ สื่อแต่ละประเภทจะมีลักษณะความแตกต่างกันในแต่ละเรื่อง ดังเช่น วิจิตร อวาระกุล (2522) ได้จำแนกไว้ดังนี้

2.3.1 สื่อมวลชนประเภทเอกสารสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่สามารถแพร่ออกไปยังกลุ่มประชาชนได้มาก ไปได้ไกลและมีความคงทนถาวร สามารถเสนอรายละเอียดต่าง ๆ ได้ดี ผู้รับเลือกรับในเวลาที่เหมาะสมได้และสามารถทบทวนหรืออ่านซ้ำได้เมื่อเกิดความสงสัยไม่เข้าใจ แต่มีข้อจำกัดคือ ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง

2.3.2 ส่วนสื่อมวลชนประเภทภาพและเสียงเป็นสื่อที่มีแรงจูงใจสูง และสามารถแพร่ไปยังผู้รับได้อย่างรวดเร็ว แต่ไม่สามารถเสนอรายละเอียดของเนื้อหาได้มาก ผู้รับไม่สามารถจับใจความได้ตลอด รับแล้วก็ผ่านไป ถ้าสงสัยก็ไม่สามารถทบทวนหรือซักถามได้ และ

มีข้อจำกัดเรื่องเวลา ซึ่งผู้ฟังอาจจะไม่มีเวลาที่จะฟังขณะออกอากาศเพราะทำงานอย่างอื่น นอกจากนี้ยังเสียค่าใช้จ่ายสูง

2.4 ประโยชน์ของสื่อ สื่อแต่ละประเภทมีลักษณะและข้อจำกัดแตกต่างกันตามสภาพตั้งที่ได้กล่าวถึงประเภทและลักษณะของสื่อมาแล้ว อย่างไรก็ตามสื่อทุกชนิดให้ประโยชน์ในการส่งเสริมการพัฒนาส่วนบุคคล ชุมชน และสังคมได้เช่นกัน ซึ่งมีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของสื่อไว้ในทัศนะที่คล้ายคลึงกัน พอจะสรุปได้ดังนี้

เจริญศักดิ์ อึ้งเจริญวัฒนา (2523) กล่าวถึงประโยชน์ของสื่อไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. ถ่ายทอดข่าวสารหรือเรื่องราว และเหตุการณ์ที่น่าสนใจให้ประชาชนทราบ
2. ให้ความรู้แก่ประชาชน
3. เสริมสร้างความคิดใหม่ ๆ และกิจการต่าง ๆ

นอกจากนี้ เอมอร์ หุ่นตรีกุล (2526) ได้ศึกษาลักษณะของสื่อจากแนวคิดของ Shramn สรุปได้ว่า สื่อที่มีผลต่อการพัฒนาจะต้องมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. รายงานหรือแจ้งข่าวสารให้ประชาชนทราบ
2. ขยายโลกทัศน์ให้กับประชาชน นำสิ่งแปลกใหม่ไปเพิ่มประสบการณ์ของประชาชน
3. สร้างความสนใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ให้เกิดขึ้นกับประชาชน
4. เสริมสร้างความทะเยอทะยานให้กับบุคคลและส่วนรวม สกัดกันความเชื่ออย่างงมงาย ตัดความกลัวต่อการเปลี่ยนแปลงของประชาชน
5. สร้างบรรยากาศที่ดีในด้านความรู้ ความสนใจ ในประเด็นต่าง ๆ ให้กว้างขวาง

3. กระบวนการสื่อสาร การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นต่อระบบข่าวสารความรู้ เพราะ "...การสื่อสาร คือกระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารซึ่งถูกส่งจากแหล่งส่งสารไปยังผู้รับสารด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมบางประการของผู้รับสาร..." (เอมอร์ หุ่นตรีกุล, 2526) จากข้อความนี้จะเห็นได้ว่าการสื่อสารเป็นส่วนสำคัญของระบบข่าวสารความรู้ที่มีลักษณะเป็น

กระบวนการ คือ กระทำอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยที่การสื่อสารเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของบุคคล 2 ประเภท คือ ผู้ส่งสารได้แก่ฝ่ายที่มีหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสารข้อมูล ผู้รับสาร ได้แก่ ผู้ที่รับข่าวสารความรู้ไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม

หากพิจารณาถึงกระบวนการของการสื่อสาร นอกจากจะอาศัยสื่อในการส่งสารแล้ว จะเห็นว่ามีส่วนที่เกี่ยวข้องที่สำคัญสองฝ่าย คือฝ่ายส่งสาร หมายถึง ฝ่ายจัดกิจกรรมเพื่อให้ข่าวสารข้อมูล และฝ่ายรับสาร ก็หมายถึง ผู้รับข่าวสารความรู้ซึ่งทั้งสองฝ่ายนี้ควรจะมีการทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะฝ่ายส่งสารจะต้องรู้และเข้าใจถึงสภาพปัญหาและความต้องการ เพื่อที่จะจัดกิจกรรมบริการข่าวสารความรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของฝ่ายรับได้ และการที่จะทำให้ประชาชนในชนบทได้รับบริการทางการศึกษา ได้รับทราบข่าวสารความรู้ที่ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ และประการสำคัญความรู้ที่ตรงต่อความต้องการของชาวบ้าน วิธีการนั้นก็คือการจัดบริการแพร่ข่าวสารความรู้ในหมู่บ้านโดยเลือกใช้เครื่องมือสื่อสารมวลชน

หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน งานแพร่กระจายข่าวสารความรู้ในชนบท

1. ลักษณะหอกระจายข่าว

หอกระจายข่าว หรือเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า เสียงตามสาย หอกระจายข่าวโดยทั่วไปมี 2 ลักษณะ คือ (วิจารณ์ คหฤธา, 2531)

1.1 เสียงตามสาย จะประกอบด้วยเครื่องขยายเสียงและเสาติดตั้งลำโพงหลาย ๆ จุด บางพื้นที่จะติดตั้งรอบ ๆ หมู่บ้าน บางพื้นที่จะติดตั้งเป็นจุด ๆ แล้วแต่ลักษณะของหมู่บ้าน

1.2 หอกระจายข่าว มีลักษณะเป็นเสา ๆ เดียว มีลำโพงติดตั้งที่ปลายเสา ตั้งแต่ 2-4 ตัวด้วยเครื่องขยายเสียง ส่วนมากจะติดตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน หรือบริเวณที่มีบ้านเรือนอยู่หนาแน่น บริเวณที่คนสัญจรไปมาหรือจุดใดจุดหนึ่งที่ชาวบ้านสามารถฟังได้ทั่วถึง

2. ประเภทหอกระจายข่าว

หอกระจายข่าวโดยทั่วไปมี 2 ชนิด คือ

2.1 หอกระจายข่าวภายในหน่วยงาน จะเป็นระบบการกระจายเสียงที่ดำเนินการภายในหน่วยงาน โดยมีเจ้าหน้าที่หรือบุคคลในหน่วยงานนั้นเป็นผู้ควบคุมรับผิดชอบการดำเนินงาน อาจเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้ามาใช้หอกระจายข่าวได้ในบางครั้งและบางเวลา ทำการเปิดกระจายเสียงเพื่อเสนอข่าวสารความรู้ให้กับคนในหน่วยงานของตนเอง และหรือให้กับบุคคลภายนอกหน่วยงาน

2.2 หอกระจายข่าวภายในหมู่บ้าน จะเป็นระบบการกระจายเสียงที่ดำเนินการภายในหมู่บ้าน โดยมีบุคคลหรือคณะบุคคลภายในหมู่บ้านเป็นผู้ควบคุมรับผิดชอบการดำเนินงาน ทำการเปิดกระจายเสียงเพื่อเสนอข่าวสารให้กับคนในหมู่บ้าน

3. ความสำคัญของการแพร่กระจายเสียงทางหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน

สภาพปัจจุบันประชาชนในชนบทที่อยู่ห่างไกลความเจริญยังไม่ได้รับบริการข่าวสารและความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์อย่างมีระบบและต่อเนื่อง ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ แพร่กระจายข่าวให้ชุมชนได้ไม่ทั่วถึง ข่าวสารทั่วไปมักติดประกาศไว้ตามสถานที่ราชการ บ้านกำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือตามสถานที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ประชาชนที่อยู่ในระยะเก็บเกี่ยวพืชผลในไร่นาไม่มีเวลาว่างพอที่จะติดตามข่าวสารหรือไปใช้บริการที่อ่านหนังสือของหมู่บ้าน ชาวบ้านหลายคนอ่านหนังสือไม่ออก, บางคนที่อ่านหนังสือได้ก็ไม่สนใจอ่านประกาศ หรือหนังสือที่จัดบริการให้ เช่น หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ฝาผนัง นอกจากนี้หากจะรับฟังข่าวสารความรู้จากวิทยุหรือโทรทัศน์ก็ปรากฏว่าบางบ้านไม่มีวิทยุ หรือโทรทัศน์ จากลักษณะปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในหมู่บ้านดังกล่าว วิธีที่จะสามารถบริการแพร่ข่าวสารความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านให้ทันเหตุการณ์อย่างทั่วถึง ทำได้โดยการจัดการแพร่กระจายเสียงที่ใช้สื่อสารมวลชนประเภทหอกระจายข่าว

4. จุดมุ่งหมายในการจัดหอกระจายข่าว

การดำเนินการจัดหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้านนี้มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานดังต่อไปนี้ (วิจารณ์ ศหัญธา, 2531)

4.1 เพื่อให้ประชาชนได้รับฟังข่าวสาร ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน

4.2 เพื่อใช้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ทั่วไปของหมู่บ้าน

4.3 เพื่อใช้หอกระจายข่าวเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติความร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้านในทางที่จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อส่วนรวมของการพัฒนาหมู่บ้าน

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการแพร่กระจายข่าวสารโดยหอกระจายข่าว

การแพร่กระจายข่าวสารโดยหอกระจายข่าวนับว่าเป็นความก้าวหน้าทางด้านสื่อสารมวลชน โดยสามารถเจาะจงกลุ่มเป้าหมายและนับวันจะเพิ่มบทบาทในการเข้าถึงชุมชนโดยเฉพาะชุมชนชนบทมากยิ่งขึ้น หอกระจายข่าวเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความพยายามในการพึ่งตนเองของชุมชนเพื่อกระจายข่าวสารให้แพร่หลายเป็นที่รับรู้แก่สมาชิกในชุมชนได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็วทันเหตุการณ์ ประโยชน์ของหอกระจายข่าวมีดังต่อไปนี้

5.1 ประโยชน์ในการให้ข่าวสารความรู้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับความรู้ สุานะ อาชีพ (ปราณี ไทยวัฒนานนท์, 2527)

5.1.1 ข่าว ข่าวที่จะนำมากระจายเสียงนั้นเป็นข่าวราชการเกี่ยวกับหมู่บ้าน ชาวในประเทศ ข่าวท้องถิ่นภายในหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในชุมชน

5.1.2 ความรู้ ความรู้ที่กระจายเสียงมีสาระที่เป็นประโยชน์ได้แก่ ด้านอนามัย การศึกษา วัฒนธรรม ส่งเสริมอาชีพ และด้านการเกษตร เป็นต้น

5.2 ประโยชน์ในด้านการประชาสัมพันธ์ งานแพร่ข่าวสารความรู้โดยหอกระจายข่าวสามารถประชาสัมพันธ์งานของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐหรือของชาวบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วกว่าการประชาสัมพันธ์โดยวิธีการอื่นๆ เช่น การใช้ป้ายประกาศ หรือวิธีบอกต่อกันไป

5.3 ประโยชน์ในด้านการพัฒนา ประโยชน์ของงานแพร่ข่าวสารที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ช่วยโน้มน้าวจิตใจ กระตุ้นให้ประชาชนในชนบทที่มีทัศนคติที่ดี มีความคิดริเริ่มตื่นตัวในการพัฒนาตนเองและส่วนรวม โดยนำข่าวสารที่ได้รับไปประกอบการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

6. ข้อดีและข้อจำกัดของหอกระจายข่าว (จุมพล รอดคำดี, ม.ป.ป.)

6.1 การสื่อสารผ่านหอกระจายข่าวสามารถจำกัดกลุ่มผู้ฟังให้เฉพาะเจาะจงได้ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพ่อบ้าน

6.2 การส่งข่าวสารจะไปได้ไกลเพียงใดขึ้นอยู่กับกำลังของเครื่องขยายเสียงหรือเครื่องส่ง

6.3 การสื่อสารผ่านหอกระจายข่าวมีความยืดหยุ่นในการจัดเนื้อหาข่าวสารตลอดจนเวลาในการเปิดกระจายเสียงมาก ผู้ทำหน้าที่จัดรายการสามารถแทรกข่าวสารที่จำเป็นได้ทันที และการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ความสามารถทำได้หลายครั้งต่อวัน

6.4 การให้บริการของข่าวสารเป็นเรื่องราวของท้องถิ่นมากกว่าวิทยุกระจายเสียง

6.5 ผู้รับสารหรือผู้ฟังสามารถทราบความเคลื่อนไหวภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการสร้างความใกล้ชิดให้มากขึ้น

6.6 สามารถพัฒนาความรู้ด้านหนึ่งด้านใดอย่างต่อเนื่อง แต่ความรู้นั้นควรแยกเป็นประเด็น ๆ และใช้เวลาพูดคุยน้อย ๆ

6.7 สามารถนำหอกระจายข่าวมาใช้ร่วมกับสื่ออื่น ๆ ได้ โดยทำหน้าที่แจ้งข่าวสารความรู้สั้น ๆ หรือกระตุ้นให้คิดได้

ลักษณะเด่นของหอกระจายข่าวก็คือสามารถที่เจาะจงกลุ่มเป้าหมายได้โดยชัดเจน สามารถให้ข่าวสารความรู้แก่ประชาชนทุกเพศทุกวันจำนวนมากได้พร้อมกัน ผู้ฟังไม่ต้องเปิดเครื่องรับฟัง และถ้าไม่ชอบก็ไม่สามารถหมุนหาคลื่นเปลี่ยนสถานีได้ ลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งของหอกระจายข่าวคือ ชาวชนบทที่อ่านหนังสือไม่ออกก็สามารถที่จะรับฟังข่าวสารความรู้จากหอกระจายข่าวได้

7. การดำเนินงานหอกระจายข่าว (สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2530)

วิธีที่จะทำให้หอกระจายข่าวมีการกระจายเสียงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้ชุมชนได้รับความรู้ข่าวสาร และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนของตน ฯลฯ จึงควรกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบเป็น "คณะกรรมการดำเนินงานหอกระจายข่าว" ขึ้น คณะกรรมการนี้อาจเป็นบุคคลที่มีความถนัดและสนใจที่จะดำเนินการในด้านนี้ หรืออาจเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจให้มาดำเนินการหรือผู้รับผิดชอบหลัก โดยมีคณะบุคคลอื่นมาช่วยสนับสนุน อย่างไรก็ตามควรพิจารณาถึงการพัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้ดำเนินงาน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร อาจแบ่งได้ดังนี้

1. สำรวจวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน เมื่อได้ปัญหาและความต้องการของชุมชนแล้วก็นำมาจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน ในการแก้ปัญหาว่าปัญหาใดควรแก้ไขก่อน-หลัง เพื่อทำการวางแผนในการเผยแพร่ต่อไป
2. จัดทำตารางออกอากาศประจำวัน คณะกรรมการดำเนินงานหอกระจายข่าวทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันกำหนดตารางและเนื้อหา ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้สอดคล้องผสมผสานเพื่อแก้ปัญหาเดียวกัน
3. หาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เพื่อจะนำมาเผยแพร่ตามตารางออกอากาศ กรรมการดำเนินงานหอกระจายข่าวแต่ละฝ่าย ซึ่งประกอบด้วยบุคคล 2 คนขึ้นไป มีหน้าที่หาเนื้อหา ข้อมูล ข่าวสาร ที่จะนำมาออกอากาศตามตารางที่กำหนดไว้ ซึ่งบุคคลแต่ละฝ่ายจะทำหน้าที่สลับกันในการหาข้อมูล 1 คนอีก 1 คนทำหน้าที่เผยแพร่ออกอากาศในรูปแบบต่าง ๆ
4. ร่วมมือกันผลิตรายการ เมื่อมีเนื้อหาข้อมูล ข่าวสารแล้ว จัดหาผู้ที่มีความสามารถหรือมีใจรักมา ร่วมมือกันผลิตรายการต่าง ๆ เช่น บทสนทนา การสัมภาษณ์ ฯลฯ หลายรูปแบบ เพื่อออกอากาศ

5. การจัดหาทุน ในการดำเนินงานของหอกระจายข่าว จะต้องมีการใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งอาจจะหาได้จากคณะกรรมการร่วมกับประชาชนจัดงานรื่นเริงในหมู่บ้าน ให้เช่าเครื่องขยายเสียง ได้รับจากผู้สนับสนุน ผู้อุปถัมภ์ ฯลฯ

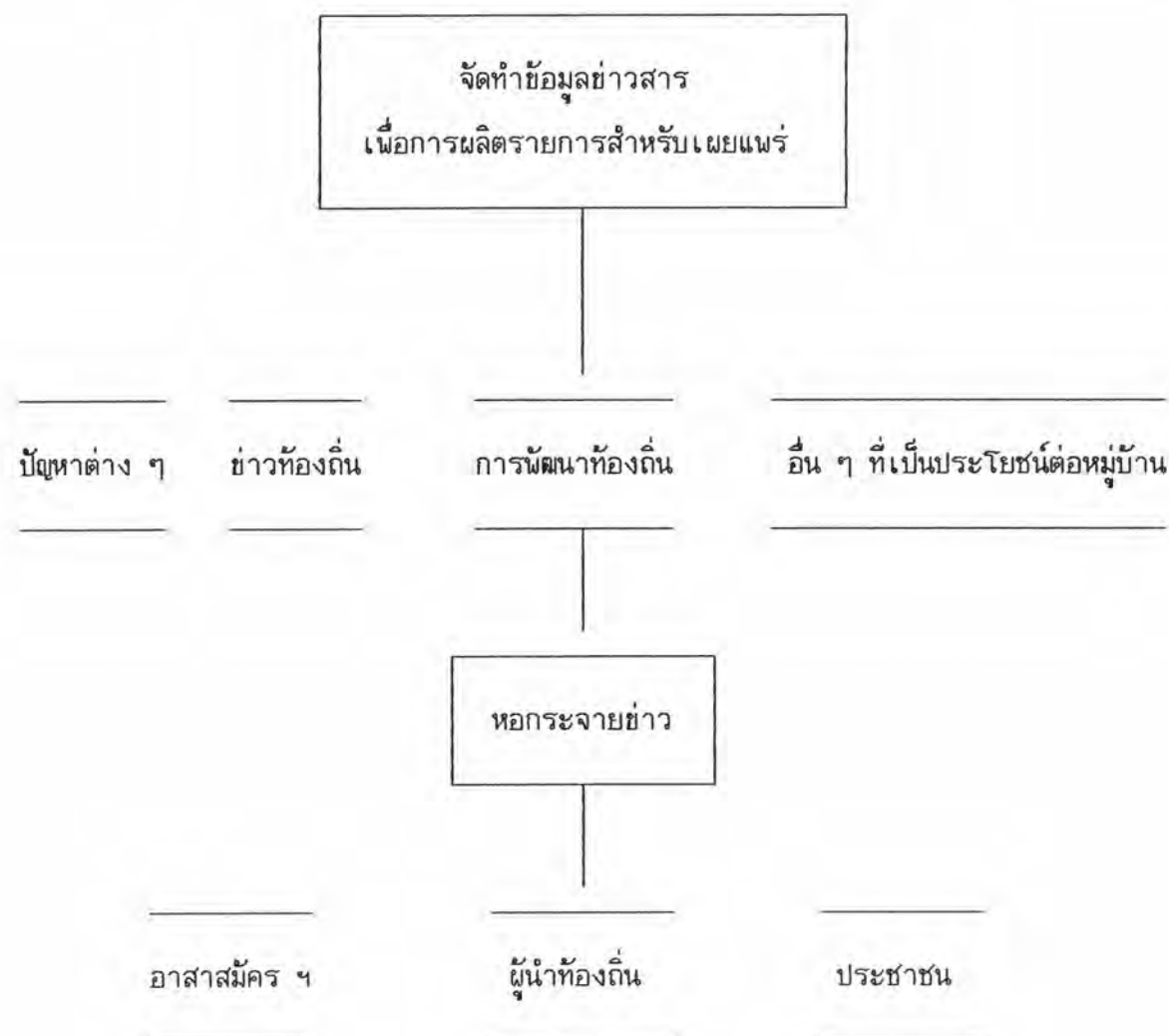
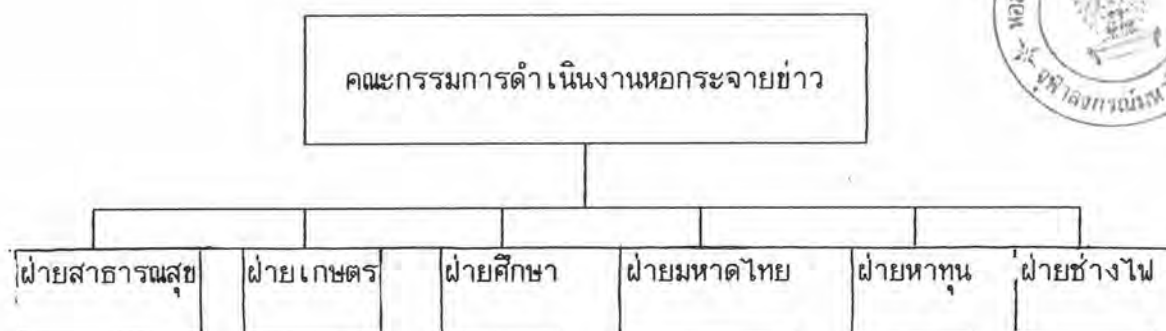
6. การดูแลรักษาซ่อมแซมเรื่องเสียง ในคณะกรรมการดำเนินงานหอกระจายข่าวควรมหาผู้มีความรู้ด้านช่างเสียงหรือช่างไฟ อย่างน้อย 1 คน เพื่อดูแลอุปกรณ์หอกระจายข่าวให้มีอายุการใช้งานได้นาน และสามารถซ่อมแซมเล็กน้อยได้

7. การติดตามประเมินผล หลังจากหอกระจายข่าวได้ดำเนินการกระจายเสียงไปแล้ว จะต้องมีการประเมินผลผู้ฟังและประเมินผลรายการ

8. สรุปปัญหาเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานหอกระจายข่าว คณะกรรมการดำเนินงานหอกระจายข่าวจะต้องมีการปรึกษาหารือเพื่อปรับปรุงการจัดรายการ โดยนำข้อมูลจากการติดตามประเมินผลมาประกอบพิจารณาในการแก้ไขปัญหา

บทบาทหน้าที่ของหอกระจายข่าวที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สามารถนำมาสรุปเป็นรูปแบบการดำเนินงานหอกระจายข่าวได้ตามแผนภูมิที่นำมาแสดงไว้

แผนภูมิการดำเนินงานหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยระบบการกระจายเสียง

การดำเนินการผลิตรายการกระจายเสียงผ่านหอกระจายข่าวเพื่อกระจายข่าวสาร ความรู้ที่มีลักษณะเทคนิควิธีการที่คล้ายคลึงกับการจัดรายการวิทยุ ทั้งนี้ เพราะหอกระจายข่าว และวิทยุต่างก็เป็นสื่อสารมวลชนประเภทที่ใช้เสียง เป็นสื่อในการให้ข่าวสารความรู้แก่ประชาชน

นภาพรณ อัจฉริยะกุล (2528) ได้แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยระบบ การกระจายเสียงว่า การสื่อสารมีความสำคัญในการช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนในประเทศได้ มีโอกาสรับข่าวสารความรู้เพิ่มเติมขึ้นทัดเทียมผู้อื่น การสื่อสารโดยใช้ระบบการกระจายเสียง เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่มีความสามารถเข้าถึงผู้รับฟังได้จับปล้นและอย่างกว้างไกล นอกจากนี้ยังเป็นสื่อ ที่ส่งความหมายให้แก่ผู้รับได้โดยผู้รับใช้วิธีสัมผัสเพียงอย่างเดียว คือ "หู" ในการรับฟัง ถึงแม้ผู้รับจะอ่านหนังสือไม่ออกหรือไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาก็สามารถรับข่าวสารความรู้และความ บันเทิงได้อย่างเต็มที่

สุมน อยู่สิน (2530) ได้ให้แนวคิดว่าการสื่อสารด้วยระบบการกระจายเสียงนั้น การจัดรายการกระจายเสียงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะการตัดสินใจหาเทคนิควิธี การที่จะทำให้รายการเป็นที่น่าสนใจและตรงกับความต้องการของผู้ฟังและผู้จัดรายการ ข้อควร ระมัดระวังในการจัดรายการก็คือ ไม่ควรตัดสินใจจัดรายการเพื่อสนองความพึงพอใจของผู้จัด รายการแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ

ในการกระจายเสียงจะดำเนินไปได้ต้องอาศัยหน่วยงานภายในที่สำคัญ 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายรายการ และฝ่ายช่างเทคนิค

1. ฝ่ายบริหาร เป็นฝ่ายกำหนดนโยบายของการกระจายข่าวทำหน้าที่จัดสรรงบประมาณ และควบคุมการดูแลปฏิบัติงานทุกอย่างของสถานีวิทยุกระจายเสียง โดยให้คำปรึกษาและประสาน งานให้แก่บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้งานดำเนินไปด้วยดี

2. ฝ่ายรายการ มีภารกิจที่สำคัญคือดำเนินการจัดรายการตามที่ได้รับมอบหมายจากฝ่ายบริหาร โดยทำหน้าที่จัดรายการเพื่อออกอากาศให้ตรงกับเวลาที่ทางสถานีส่งเป็นประจำ และเป็นไปตามความต้องการของผู้ฟัง โดยเป็นผู้จัดหาผู้ประกาศและผู้ร่วมรายการนอกจากนี้ยังต้องหาเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงได้รับความนิยมจากผู้ฟัง

3. ฝ่ายช่างเทคนิค มีหน้าที่การบำรุงรักษาเครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องส่งและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการกระจายเสียง รวมทั้งควบคุมเครื่องเสียงจากห้องส่งกระจายเสียง และห้องบันทึกเสียงเพื่อให้เสียงที่ออกอากาศไปมีคุณภาพดี

นาถกรณีย์ อัจฉริยะกุล (2528) ได้กล่าวถึงการจัดรายการการกระจายเสียงไว้ว่าผู้จัดรายการจะต้องวางแผนการจัดทำรายการออกเป็นตารางการออกกระจายเสียง จัดรูปแบบและประเภทรายการ ช่วงเวลาการออกอากาศ เมื่อวางแผนแล้วก็จะนำไปผลิตรายการ

การจัดรายการ หมายถึง การจัดรายการหรือจัดตารางรายการ การพิจารณาตกลงใจว่าจะกำหนดรายการอะไร (เนื้อหาและรูปแบบ) ออกอากาศในช่วงเวลาใด (เช้า บ่าย เย็น และระยะเวลา) หรือการวางแผนการเตรียมการของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนถึงขั้นผลิตรายการ ดังนั้นการจัดรายการจึงเป็นกระบวนการที่ต้องมีการร่วมมือจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายเพื่อให้เกิดผลที่ต้องการคือให้เป็นรายการที่น่าสนใจต่อผู้รับ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แผนกอิสสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, 2520)

จิราภรณ์ สุวรรณจากกลสิกิจ (2530) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักการจัดรายการกระจายเสียงว่า ในการวางแผนการจัดรายการเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายควรมีแนวทางดังนี้ คือ

1. วางแผนกำหนดกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย
2. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจและความต้องการของกลุ่มผู้ฟัง
3. วางแผนกำหนดวัตถุประสงค์ของรายการ โดยกำหนดให้ชัดเจนว่ารายการที่จัดขึ้นมุ่งจะให้อะไรให้กับผู้ฟังระดับใด

4. วางแผนกำหนดเนื้อหารายการ โดยจะต้องคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของกลุ่มผู้ฟัง

5. วางแผนกำหนดวิธีการนำเสนอรายการ โดยวางแผนในเรื่องรูปแบบรายการ ความยาวรายการ ผู้ออกเสียงในรายการไม่ว่าจะเป็นผู้ดำเนินรายการหรือผู้ร่วมรายการ การใช้ภาษาและลีลาการพูด ดนตรี/เพลงประกอบรายการโดยจัดให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง

6. กำหนดเวลาในการนำเสนอรายการ หากผู้จัดรายการนำเสนอรายการไม่เหมาะสมกับความสามารถในการรับฟังของผู้ฟังรายการนั้นย่อมไปไม่ถึงผู้ฟัง

7. กำหนดวิธีการแสดงปฏิกิริยาสะท้อนกลับ (การประเมินผลรายการ)

นอกจากนี้ จุมพล รอดคำดี (2525) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดรายการว่า องค์ประกอบสำคัญที่จะเป็นแนวทางในการจัดรายการให้ถูกใจผู้ฟังและมีประโยชน์ต่อผู้ฟังมากที่สุด คือ ผู้ฟัง เนื้อหา วิธีเสนอ เวลาเสนอ และการประเมิน

1. ผู้ฟัง ผู้รับข่าวสารความรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก และมีความสำคัญสูงสุด โดยเฉพาะข้อมูลของผู้รับข่าวสารความรู้ เช่น อาชีพ ระดับการศึกษา เพศ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาที่ใช้อยู่ในกลุ่ม ตลอดจนรู้ว่ากลุ่มผู้ฟังมีความสนใจในเรื่องอะไรมากที่สุดเพื่อช่วยให้สามารถจัดรายการได้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจ

2. เนื้อหา เนื้อหาหมายถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้จัดรายการต้องการให้ผู้ฟังได้รับฟัง เนื้อหา โดยเนื้อหาจะต้องสอดคล้องเป็นอย่างดีกับกลุ่มผู้ฟัง ดังนั้นการที่ผู้จัดรายการรู้จักกลุ่มผู้ฟังละเอียดเพียงใด ย่อมจะช่วยให้สามารถรู้แนวทางของการจัดได้ว่าเนื้อหายังไงจึงจะเหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง

3. วิธีเสนอ วิธีเสนอรายการก็คือกระบวนการที่จะนำเนื้อหาสาระหรือเรื่องราวต่าง ๆ ไปสู่ผู้ฟังอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการนำเสนอรายการโดยนำเรื่องราวมาสู่ผู้ฟังอย่างตรงไปตรงมา เหมือนกับการบรรยายในห้องเรียนนั้นเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ เพราะสภาพการรับฟังของผู้ฟังไม่เหมือนกัน ผู้ฟังวิทยุและหอกระจายข่าวส่วนใหญ่มักจะไม่ได้ตั้งใจฟังโดยตรง เหมือนกับการฟังบรรยายในห้องเรียน ซึ่งวิธีการเสนอรายการที่ดีนั้นจะต้องประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 4 ประการ

3.1 ภาษาพูด ภาษาที่ใช้ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ประโยคสั้น ๆ กระชับรัดกุม เหมาะสมกับสภาพของผู้ฟังโดยทั่ว ๆ ไป

3.2 สลีลาการพูด การพูดทางหอกระจายข่าวไม่ควรพูดเหมือนท่องหนังสือ แต่ควรพูดเหมือนคุยกับเพื่อนเพราะจะทำให้คนฟังรู้สึกเหมือนกันเองกับผู้พูด

3.3 เพลงประกอบรายการ เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้รายการน่าฟังและผ่อนคลายความตึงเครียดของผู้ฟัง และเป็นการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศให้ดีขึ้น การใช้เพลงประกอบรายการโดยทั่ว ๆ ไปมีเป้าหมายสำคัญ 4 ประการคือ เพื่อนำรายการ คั่นรายการ สร้างบรรยากาศ และเพื่อเปลี่ยนเรื่องราวที่จะพูด

4. เวลาออกอากาศ หมายถึง เวลาที่ผู้ฟังพร้อมที่จะรับฟังรายการโดยผู้จัดจะต้องสำรวจและวิเคราะห์ว่า บุคคลกลุ่มเป้าหมายมีโอกาสรับฟังรายการในเวลาใดมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อที่จะได้พิจารณาในการจัดบริการข่าวสารความรู้ให้เหมาะสม

5. การติดตามและประเมินผล หมายถึง การสำรวจความต้องการและต้องการผลว่า กิจกรรมที่จัดไปนั้นบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด ทั้งนี้เพราะการจัดรายการวิทยุและรายการหอกระจายข่าวมีจุดมุ่งหมายตั้งแต่การให้บุคคลในกลุ่มเป้าหมายได้รับข่าวสารความรู้ไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติ พฤติกรรม และการปฏิบัติ

จากการศึกษาเอกสารจะเห็นว่าระบบข่าวสารความรู้มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน เพราะการรับทราบข่าวสารความรู้จะเป็นประโยชน์ในการนำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงความเป็นอยู่ให้สามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ รูปแบบของการศึกษาทำได้โดยจัดการแพร่ข่าวสารความรู้ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีโดยการผ่านสื่อประเภทต่างๆ และสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางทุกเพศทุกวัย ทุกระดับการศึกษา และเกือบทุกพื้นที่ นั่นคือ หอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน หากการดำเนินงานหอกระจายข่าวเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอแล้ว ประชาชนในพื้นที่นั้นก็สามารถที่จะได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และถ้าหากข่าวสารความรู้ที่ผ่านหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้านนั้นตรงกับความต้องการของผู้รับแล้วก็ยิ่งจะทำประโยชน์ต่อผู้ฟังมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่จัดรายการควรจะต้องทราบถึงปัญหาความต้องการและความคิดเห็นของผู้รับฟัง เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมให้ตอบสนองความต้องการอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการ

หออกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน จังหวัดชัยภูมิ

จังหวัดชัยภูมิมีหมู่บ้านที่มีหออกระจายข่าวจำนวนทั้งสิ้น 671 หมู่บ้าน จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 1,161 หมู่บ้าน (สาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ, 2533) โดยในปี พ.ศ. 2536 มีหมู่บ้านที่มีหออกระจายข่าวจำนวน 208 หมู่บ้าน และเพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ จนถึงปี พ.ศ. 2533 พบว่ามีหมู่บ้านที่มีหออกระจายข่าวจำนวน 671 หมู่บ้าน การจัดตั้งหออกระจายข่าวเริ่มมาจากคณะกรรมการหมู่บ้านของงบประมาณในการจัดตั้งทางราชการ เช่น กรมการปกครอง งบประมาณของสุขาภิบาล และงบประมาณจากภาคเอกชน เช่น จากการบริจาคของชาวบ้านภายในท้องถิ่น ค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งหออกระจายข่าวแต่ละหออยู่ในระหว่าง 10,000-15,000 บาท โดยส่วนใหญ่จะนิยมจัดตั้งในรูปแบบหออกระจายข่าวมากกว่าเสียงตามสาย เนื่องจากการจัดตั้งในรูปแบบหออกระจายข่าวจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งน้อยกว่าแบบเสียงตามสาย

ข่าวหรือรายการที่เสนอทางหออกระจายข่าวมีหลายรูปแบบเช่น ข่าววิทยุแห่งประเทศไทยช่วง 06.30 น. ข่าวปรีชาทรัพย์โสภณ ข่าวการเกษตร ข่าวการประปา ข่าวสาธารณสุข ข่าวเกี่ยวกับการเกษตรทหาร ข่าวชาวบ้าน และข่าวบริการอื่น ๆ ซึ่งจะนำมาปรับภาษาให้ฟังง่ายขึ้นโดยมีคณะทำงานหออกระจายข่าวเป็นผู้จัดทำรายการ หน่วยงานของทางราชการเช่น สาธารณสุขจังหวัด เกษตรจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด ปกครองจังหวัด ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ฯลฯ ได้จัดส่งเอกสาร และมีวนเทปความรู้ให้กับผู้ดำเนินงานหออกระจายข่าวเพื่อนำมาเผยแพร่ทางหออกระจายข่าว โดยมีสาธารณสุขจังหวัดเป็นผู้อบรมวิทยากรให้

ช่วงเวลาในการเปิดกระจายเสียงมี 2 ช่วง คือ ช่วงเช้าเวลา 05.40 น. - 08.00 น. จะเป็นรายการถ่ายทอดเสียงจากสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย หลังจากจบข่าวแล้วจะเสนอข่าวท้องถิ่น และในช่วงเย็นเวลาประมาณ 17.30 น. - 18.15 น. จะเป็นรายการข่าวสารสำหรับท้องถิ่นอีกครั้งหนึ่ง โดยคณะผู้ดำเนินงานหออกระจายข่าวจะทำการเปิดกระจายเสียงตามเวลาที่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อไม่ก่อให้เกิดความรำคาญแก่ประชาชนผู้รับฟัง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนพล โล่ห์สุวรรณ (2525) ได้ศึกษาประสิทธิผลของเสียงตามสายที่มีต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นในรูปของเทศบาล ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองสิงห์บุรี จ.สิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า เสียงตามสายมีประสิทธิภาพในการให้ความรู้ความเข้าใจของเพศชายและหญิงไม่แตกต่างกัน และพบว่าผู้สูงอายุจะมีระดับการเปิดรับข่าวสารสูง ผู้วิจัยให้ความคิดเห็นว่า ในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนสามารถนำสื่อเสียงตามสายไปใช้ได้ดี ประชาชนได้รับฟังเสียงตามสายมากในช่วงเช้าและเย็น และให้ข้อเสนอแนะว่าควรเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอรายการที่ไม่ใช่การสนทนา เช่น อาจจะเป็นแบบรายการบันเทิงแล้วสอดแทรกเนื้อหาที่ต้องการ เนื่องจากรายการสนทนาจะต้องใช้ความสนใจในการรับฟังมาก

ธงชัย เล็กกัมพร (2530) ได้ศึกษาประสิทธิผลของการให้การศึกษาด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ครอบครัวโดยใช้หอกระจายข่าวอย่างมีระบบและแบบเรียนตัวเอง พบว่า ในการเผยแพร่ความรู้ทางด้านน้ำสะอาด การกำจัดขยะ และการใช้ส้วม ปรากฏว่า ประชาชนในหมู่บ้านมีทัศนคติ ความรู้ และการปฏิบัติตัวได้ดีกว่าใช้แบบเรียนด้วยตัวเอง และให้ข้อเสนอแนะว่า การดำเนินงานอย่างมีระบบและต่อเนื่องจะทำให้ประชาชนมีความรู้และได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อีกวิธีหนึ่ง

สมควร ฉ่ำพิ่ง (2531) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้านทั่วประเทศไทย ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้ดำเนินงานหอกระจายข่าวส่วนใหญ่มีกลุ่มบุคคลร่วมกันรับผิดชอบ หอกระจายข่าวส่วนใหญ่ทำการส่งกระจายเสียงทุกวัน วิธีส่งกระจายเสียงที่ใช้มากที่สุดคือการจัดทำรายการสด ปัญหาในการดำเนินงานคือ ขาดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน การซ่อมครุภัณฑ์ และการพัฒนาการดำเนินงาน เครื่องส่งกระจายเสียงตั้งไม่พอขาดผู้รับผิดชอบ โดยเฉพาะ ขาดข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ ผู้ดำเนินงานขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดทำรายการ ขาดความรู้เกี่ยวกับการบำรุงรักษาและซ่อมแซมครุภัณฑ์ ส่วนข้อมูลทางด้านผู้รับฟัง ปรากฏว่า ส่วนใหญ่รับฟังการกระจายเสียงเป็นประจำ ชอบฟังรายการข่าวทั่วไปมากที่สุด

วีโรจน์ สุวรรณคีรี (2531) ได้ทำการทดลองเผยแพร่ความรู้ประชากรศึกษาแก่ประชาชนในชนบทโดยผ่านเสียงตามสาย เรื่องปัญหาสืบเนื่องในการเพิ่มประชากร : ศึกษากรณีหมู่บ้านหนองคณที "พัฒนาลานสุรณ" ตำบลพุกวาง อำเภอพระพรหมบาท จังหวัดสระบุรี ผลการทดลองพบว่า ประชาชนหมู่บ้านทดลองที่ฟังเสียงตามสายมีความรู้หลังการทดลองเพิ่มมากกว่าก่อนการทดลอง และพบว่าประชาชนในกลุ่มทดลองที่ฟังเสียงตามสายมีเจตคติที่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม ลักษณะความคิดเห็นที่มีต่อการรับฟัง พบว่า ประชาชนเห็นว่าการเผยแพร่ความรู้โดยผ่านเสียงตามสายนั้นมีประโยชน์มาก และคิดว่ามีความรู้ความเข้าใจมาก ประชาชนส่วนใหญ่รับฟังเสียงตามสายเป็นบางวัน ชอบฟังการกระจายเสียงในช่วงเย็นมากที่สุด ชอบฟังรายการที่ให้สาระความรู้ ชอบการจัดรายการในรูปแบบสนทนาและรูปแบบบรรยาย ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า เนื้อหาที่จะนำมาเผยแพร่ทางเสียงตามสายควรเป็นเนื้อหาโดยสรุปและเน้นใจความสำคัญจริง ๆ เนื่องจากความสนใจของผู้ฟังมีขีดจำกัดและจะทำให้ผู้ฟังสนใจความสำคัญได้ ก่อนเริ่มรายการควรมีข้อความสั้น ๆ หรือคำขวัญที่กระตุ้นความรู้สึกเปิดน้ำเข้าสู่รายการ ซึ่งจะเป็นการเร้าความสนใจของผู้ฟังได้ดี

มุกดา แก้วมณีโชค (2531) ศึกษาประสิทธิผลของเสียงตามสายที่มีต่อความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการสุขาภิบาลอาหารของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี พบว่าหลังจากที่ประชาชนได้ฟังรายการด้านสุขาภิบาลอาหารแล้วมีความรู้ เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และการปฏิบัติตนไปในทางที่ถูกสุขลักษณะขึ้น การสำรวจเกี่ยวกับการเปิดรับเสียงตามสาย พบว่าประชาชนส่วนใหญ่รับฟังเสียงตามสายในช่วงเช้า ระยะเวลาที่ออกอากาศประชาชนเห็นว่าควรใช้เวลา 51-60 นาที ต้องการให้มีรายการข่าวทั่วไปมากที่สุด ประเภทรายการเพลงพบว่าชอบฟังเพลงสตริงสมัยใหม่ ประชาชนเห็นว่าเสียงตามสายควรปรับปรุงด้านเทคนิคในด้านความดัง-ค่อย และความชัดเจนของเสียงมากที่สุด ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า รูปแบบรายการควรเป็นรายการข่าวที่สอดแทรกความบันเทิงไว้ ระยะเวลาที่เหมาะสมของรายการควรเป็นช่วงเวลา 51-60 นาที ควรออกอากาศในช่วงเช้าและเย็นเพราะจะทำให้ผู้ฟังสนใจฟังมากขึ้น ควรใช้ภาษาง่าย ๆ มีลีลาการนำเสนอที่ดึงดูดและน่าสนใจ และควรปรับปรุงด้านเทคนิคความดังค่อย และความชัดเจนของเสียง ควรมีการประเมินผลรายการเป็นระยะ ๆ เพื่อทราบความต้องการของผู้รับสารและความเหมาะสมของรายการเพื่อนำมาปรับปรุงรายการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับสารมากที่สุด

วิจารณ์ คหฺฎฐา (2531) ได้ศึกษาประสิทธิผลของทีมงานในการใช้หอกระจายข่าว เพื่อสนับสนุนงานสาธารณสุขมูลฐานใน 3 หมู่บ้าน จ.สิงห์บุรี พบว่า การใช้ทีมงานจำนวน 11 คน ดำเนินงานประสบความสำเร็จ ประชาชนมีความสนใจและมีความรู้ดีขึ้น คณะทำงานหอกระจายข่าวที่ผ่านการอบรมจะมีประสิทธิภาพในการทำงานดีกว่าคณะกรรมการที่ไม่ได้ผ่านการอบรม ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดตั้งทีมงานหรือคณะทำงานหอกระจายข่าวขึ้นเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานในการแพร่ข่าวสารความรู้ในหมู่บ้าน เพื่อจะได้มีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ การจัดตั้งทีมงานควรประกอบด้วยกลุ่มประชาชนซึ่งเป็นตัวแทนประชาชนในหมู่บ้าน คณะกรรมการควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการดำเนินงาน ข้อมูลข่าวสารที่จะนำมาใช้ในการเผยแพร่ควรได้รับการแนะนำปรึกษาจากคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และเจ้าหน้าที่ระดับตำบล (คปต.) ผู้ใหญ่บ้านและพระควรถueจะมีส่วนสำคัญในการชี้แจงให้ประชาชนในหมู่บ้านได้ทราบถึงประโยชน์ของหอกระจายข่าวและชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ประไพพรรณ ธงอินเนตร (2532) ทำการวิจัยเรื่อง หน้าที่ของหอกระจายข่าวในการให้ความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ประชาชนในจังหวัดนครปฐม ผลปรากฏว่าหอกระจายข่าวยังไม่ได้มีการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นระบบเท่าที่ควร ปัญหาในการดำเนินงานคือแม้ว่าหอกระจายข่าวจะมีการกำหนดตัวบุคคลให้ทำหน้าที่รับผิดชอบ เช่น รวบรวมข่าว จัดรายการ ประกาศข่าว ดูแลเครื่อง เป็นต้น แต่เมื่อปฏิบัติจริงก็มักจะไม่มีการแยกหน้าที่ชัดเจน บุคลากรบางคนต้องทำงานพร้อม ๆ กันหลายด้านแทนกรรมการบางคน ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า หอกระจายข่าวควรมีการจัดระบบในการบริหารงานและระบบในการปฏิบัติหน้าที่ในรูปคณะกรรมการ และควรดำเนินการกระจายเสียงให้เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยควรมีการจัดตั้งคณะทำงานหอกระจายข่าวซึ่งประกอบด้วยกลุ่มประชาชนในหมู่บ้านของตน คณะทำงานนี้ควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการดำเนินงาน และผู้ที่ควรจะดูแลกำกับและเป็นผู้นำในการดำเนินงานควรจะเป็น พระ ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

พิไลพรรณ กาญจนลักษณ์ (2533) ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของเสียงตามสายที่มีต่อการรับฟังและการรับรู้ข่าวสารทางด้านสาธารณสุข : ศึกษาเฉพาะกรณีของประชาชนในหมู่บ้านตำบลหัวสะพาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า การรับฟังข่าวสารเสียงตามสาย

ไม่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารด้านสาธารณสุข แต่ในขณะที่การรับรู้ข่าวสารด้านสาธารณสุขมีความสัมพันธ์กับลักษณะประชากรทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ผลการวิจัยถึงพฤติกรรมการรับฟังข่าวสาร พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่รับฟังเสียงตามสายในระดับกลางและสูง โดยฟังการถ่ายทอดข่าวจากวิทยุแห่งประเทศไทยมากที่สุด ส่วนใหญ่รับฟังข่าวสารเฉพาะในช่วงเช้าส่วนในช่วงเย็นมีน้อยมาก ผู้ฟังเห็นว่าหอกระจายข่าวควรปรับปรุงเทคนิคความดังค่อยของเสียง ผลการวิจัยด้านสาธารณสุข พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการปรับปรุงพฤติกรรมทางด้านสาธารณสุขหลังจากที่ได้รับข่าวสารทางด้านสาธารณสุขแล้ว ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การนำสื่อเสียงตามสายมาใช้เพื่อเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนควรจะคำนึงถึงลักษณะของเนื้อหาตลอดจนลีลาในการนำเสนอรายการ ผู้ประกาศรายการเสียงตามสายควรได้รับการคัดเลือกและเข้ารับการอบรมเทคนิควิธีการประกาศและเทคนิคในการสื่อสารให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การใช้สื่อเสียงตามสายควรจะแทรกความบันเทิงไว้ในเนื้อหาจะดีกว่าการประกาศทางไมโครโฟนปกติ เช่น ทำเป็นบทละครหรือมีเสียงดนตรีแทรก ควรดึงชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการให้มากขึ้นโดยอาจจะกำหนดให้แต่ละหมู่บ้านเสนอ เรื่องที่คนในหมู่บ้านต้องการรู้ หรือปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือในพื้นที่ของตน หรือให้บุคคลที่เป็นผู้นำทางความคิดของกลุ่มของหมู่บ้านมาเป็นผู้จัดรายการ ผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปโดยอาศัยเจ้าหน้าที่ประจำเสียงตามสายของท้องถิ่นที่ผ่านการอบรมแล้ว เป็นผู้ให้คำแนะนำดูแล หรือมีการแจกรางวัลกับผู้ร่วมรายการเล็ก ๆ น้อย ๆ